

237. Bijbelstudie over DE GOLANHOOGTEN RAMAT HAGOLAN

רמת הגולן

Deel 4: Gaulanitis en Dekapolis

Deze studiereeks is gebaseerd op de profetie in ירמיהו Yir'm'yahu [Jeremia] 50:19, waarin de Eeuwige belooft, dat Hij in latere tijden behalve het huidige Israël, Judea en Samaria niet alleen het westelijke gedeelte van de Golanhoogten aan Zijn volk Israël terug zal geven, dat het gedurende de Zesdaagse Oorlog had veroverd, maar ook het oostelijke gedeelte en de berg Cher'mon [Hermon], ja zelfs het **hele** overjordaanse gebied van de stammen R'uven [Ruben], Gad en Oost-M'nashe [Manasse] inclusief de gehele Bashan [Basan] en Gil'ad [Gilead] in het huidige Syrië en Jordanië, en dat het daar als een kudde schapen weer vredig zal grazen op zijn eigen weiden. Zowel de Golan alsook de Bashan en Gil'ad zijn doordrenkt met Joodse geschiedenis.

Zoals ik reeds in deel 1 van deze studiereeks heb vermeld, werden niet alle Israëlieten door de Assyriërs en Babyloniërs in ballingschap weggevoerd. Een deel van G'ds volk is onder vreemde heerschappij altijd woonachtig gebleven in hun oude stamgebieden en dus ook in de Golan. Daarnaast vestigden zich in de 5e eeuw v.G.T. weer talrijke Israëlieten in deze regio na hun terugkeer uit de ballingschap, want door G'ds leiding stonden machtige Perzische koningen zoals Cyrus [Koresh] en Xerxes [Achashverosh], de echtgenoot van Ester, het officieel toe, dat niet alleen de veroverde gebieden ten westen van de Jordaan, maar ook ten oosten van de Jordaan weer door voormalige Joodse ballingen herbewoond mochten worden. Al deze gebieden behoorden toen immers tot het Perzische Rijk, waar men Joodse gemeenschappen her en der verspreid overal kon vinden.

Gaulanitis in de Hellenistische Periode

Op 5 november 333 v.G.T. versloeg Alexander de Grote (356-323 v.G.T.) het 600.000 man sterke leger van koning Darius III (336-330 v.G.T.) in de Slag bij Issus en veroverde het gehele Perzische Rijk. In מַכַּבִּים Makabim alef [1 Makkabeeën] 1:1-3 lezen wij hierover: *“Alexander van Macedonië, de zoon van Filippus, was vanuit zijn land opgetrokken tegen Darius, de koning van de Perzen en Meden. Hij versloeg hem en werd in zijn plaats koning; hij heerste toen al over Griekenland. Hij voerde vele oorlogen, veroverde vestingen en liet koningen doden. Hij trok op tot aan de uiteinden van de aarde en nam van tal van volken oorlogsbuit mee. De hele wereld had hij in zijn macht. Dit maakte hem overmoedig en arrogant!”* (NBV). Zo kwamen ook de Golanhoogten samen met de rest van de regio en zelfs de heilige stad Jeruzalem onder zijn controle en maakten voortaan deel uit van het Macedonische Rijk. Daarmee begon ook het helleniseren van alle veroverde gebieden. Dat wil zeggen, het opleggen van de Griekse taal, de Griekse cultuur en beschaving alsook de Griekse godsdienst aan alle overwonnen volken. Zo is uit het opgedwongen Hellenisme het Hellenistisch Jodendom ontstaan, dat op zijn beurt weer een grote invloed op het Grieksdenkende christendom uitoefende.

Na de dood van Alexander in 323 v.G.T. kwam de Golan onder de heerschappij van de Macedonische generaal Seleucus I, bijgenaamd Nikator [de overwinnaar], en bleef het grootste deel van de volgende twee eeuwen deel uitmaken van het later naar hem genoemde Seleucidische rijk. Over Alexanders dood en de verdeling van zijn rijk lezen we in de Bijbel het volgende verslag: *“Maar toen werd hij ziek en hij wist dat hij zou sterven. Hij riep zijn hoogste bevelhebbers, die van jongs af aan met hem waren opgegroeid, bij zich en verdeelde nog tijdens zijn leven zijn koninkrijk onder hen. Twaalf jaar had Alexander geregeerd toen hij stierf. Na zijn dood namen de bevelhebbers het bestuur over, ieder in hun eigen gebied, waarna zij zichzelf tot koning kroonden. Hun bewind en dat van hun nakomelingen bracht nog lange tijd veel onheil op aarde. Een van hun afstammelingen was de schurk Antiochus Epifanes, de zoon*

van koning Antiochus, die gijzelaar geweest was in Rome. Hij werd koning in het jaar 137 van de Griekse overheersing!" (מַכַּבִּים א' [1 Makkabeeën] 1:5-10). De Golanhoogten waren toen als nu strategisch gelegen. Dat blijkt hieruit dat de Seleucidische koning Antiochus III, bijgenaamd de Grote, 198 v.G.T. het gebied rondom de grot van Paneas aan de voet van de berg Cher'mon [Hermon] in het noorden van de Golan koos als strijdtoneel voor een veldslag tegen de Ptolemaeën, waardoor hij samen met Filippus een grote overwinning behaalde.

Gedurende de hellenistische periode behoorde het overjordaanse deel van de stam M'nashe [Manasse], de Golan, Bashan, Hauran en Ar'gov tot het Seleucidische rijk. Toen vestigden zich daar ook veel Griekse Syriërs. Zij behandelden de vele Joden die in het gebied woonden zeer vijandig. De bijbelse namen van deze gebieden raakten door de hellenisering onder het Griekse bestuur in onbruik, maar waren op de laatstgenoemde na nog steeds herkenbaar in de nieuwe namen van de vier districten, waarin de regio werd verdeeld: Gaulanitis, Batanaea, Auranitis en Trachonitis. Zo was de naam Γαυλανιτις Gaulanitis dus afgeleid van גּוֹלָן Golan, Βαταναια Batanaia van בָּשָׁן Bashan [Basan], Αυρανιτις Auranitis van חוֹרָן Choran [Hauran] en Τραχωνιτις Trachonitis van אֲרָגוֹב Ar'gov [Argob].

De Makkabeeën-opstand

Door de hellenistische overheersers werd dus zoals gezegd de Griekse taal en cultuur en de Griekse afgoderij ook in de hele Golanregio, die zij Gaulanitis noemden, evenals in de rest van Israël ingevoerd en aan de Joodse inwoners opgelegd. De gelovige Joden kwamen daartegen in opstand en onder het bewind van de tiran Antiochus Epiphanes IV spitste de strijd zich toe! Hij verbood nadrukkelijk het Tora-onderwijs, de Kashrut [spijswetten], de Shabat [sabbat], en ook B'rit-Mila [de besnijdenis]. Maar toen hij op 25 Kislev van het jaar 167 v.G.T. in de tempel te Jeruzalem een heidens altaar oprichtte en een beeld van de Griekse afgod Zeus, brak in Israël de bekende Makkabeeën-opstand uit. Nu ging het niet meer slechts om de strijd tussen het Joodse en Griekse denken, maar om een vrijheidsoorlog met als inzet de overleving van de Toragetrouwe Joden als G'ds volk!

De opstandelingen stonden onder aanvoering van de oude priester מַתִּיתָיוֹ Matityahu [Mattathias] uit het geslacht van de Chash'monim [Hasmoneeën] en later nam diens bekende zoon Yehuda haMakabi [Judas de Makkabeeër] de leiding over. De duizenden opstandelingen werden daarom ook de Makkabeeën genoemd. De naam מַכַּבִּי Makabi betekent in het Hebreeuws "hamer" en geeft daarmee de kracht van het Joodse verzet aan. Vanuit de bergen in de Golanhoogten en de bergen van Judea voerden de Joden een verbeterd partizanenoorlog tegen zowel de Griekse onderdrukkers met hun occulte en heidense gebruiken, alsook tegen de Hellenistische Joden, die de taal en cultuur van de vijand hadden overgenomen en door hun volksgenoten als verraders en overlopers werden beschouwd! De Makkabeeën-opstand was derhalve niet alleen een vrijheidsoorlog tegen vreemde overheersers, maar tevens ook een burgeroorlog! Tijdens de jaren van de Makkabeeën-opstand kwamen Yehuda haMakabi [Judas Makkabeüs] en zijn broer Yochanan [Johannes] persoonlijk naar de Golanhoogten om onder de Joden in deze regio hulptroepen te recruter.

Het Chanukafeest brengt deze Joodse gevoelens duidelijk tot uiting en werd het symbool van het "neen" van het Joodse volk tegen ieder streven om hun cultuur en de daaraan ten grondslag liggende Bijbelse opdrachten, die ze van de Eeuwige zelf hebben ontvangen, te doen opgaan in een "eenheidscultuur", die gemengd is met heidense elementen. Dáár vochten de Joodse vrijheidsvrijdigers voor. Na drie jaar werden de Hellenisten verslagen en met G'ds lof op de lippen en het zwaard in de hand werd het tempelplein in Jeruzalem heroverd en de hoofdstad van Israël bevrijd! Het is onvoorstelbaar: een klein volkje vocht tegen het machtigste leger van de toenmalige wereld en kwam als overwinnaar uit de strijd! Op 25 Kislev van het jaar 164 v.G.T. werd het altaar gereinigd en de tempel opnieuw ingewijd, vernieuwd en daarom heet het Chanukafeest dan ook het inwijdingsfeest of het feest van de tempelvernieuwing. Vanaf die dag heersten de Chash'monim [Hasmoneeën] over een onafhankelijk koninkrijk, dat in eerste instantie beperkt bleef tot Judea, maar zich later snel uitbreidde tot het de omvang had van het Verenigd Israël van de koningen David en Sh'lomo [Salomo]. In 82 v.G.T. veroverde de Hasmonese koning en hogepriester Y'honatan [Jonatan], beter bekend als Alexander Jannaeus

(103-76 v.G.T.) het hele gebied ten oosten van de Jordaan inclusief de Golanregio op de Seleuciden en voegde het toe aan het Joodse Hasmonese Rijk. Enkele jaren later, in 76 v.G.T., stichtte hij de stad Gam'la en vestigde zich daar. Gam'la kan derhalve gezien worden als de hoofdstad van Gaulanitis ongeveer 8 km ten oosten van het Meer van Galilea op een opvallende heuvelhelling. Bij opgravingen werd in Gam'la een munt van Alexander Jannaeus, daterend uit het jaar 78 v.G.T. ontdekt alsook de oudste synagoge van Israël, die waarschijnlijk samen met de rest van de stad gebouwd werd, want het is ondenkbaar dat Jannaeus als een van de belangrijkste spirituele leiders deze stad gesticht zou hebben zonder synagoge. Gedurende deze periode werden er veel Joodse nederzettingen in Gaulanitis gevestigd en nam de bevolkingsdichtheid daar toe, want de Hasmoneeën moedigden Joodse gezinnen uit Judea aan om zich in de Golan te vestigen. Daar werd ruimschoots gehoor aan gegeven, want in de loop van de volgende eeuw werd de Joodse vestiging in de Golan en nabijgelegen regio's verder uitgebreid, in het noorden tot Damascus en in het oosten tot Neve, het huidige Nawā in het Dara'a district. In de 1^e tot de 7^e eeuw G.T. was er een grote Joodse bevolking in deze stad, die onder de Hebreeuwse naam נְבֵי Neve in oude Joodse bronnen, zoals de Mozaïek van Rechov [Rehob] en de Midrash Raba vermeld wordt.

Gaulanitis in de Romeinse Periode

En toen kwamen de Romeinen! In het jaar 63 v.G.T. maakte de Romeinse generaal Pompeius een definitief einde aan het zelfstandige Joodse Hasmonese Koninkrijk. Hij nam Jeruzalem in en maakte van Judea een vazalstaat van Rome door Hyrcanus II te benoemen tot vazalvorst van de Romeinen en hogepriester in Jeruzalem. In het jaar 48 v.G.T. benoemde Julius Caesar de Edomiet Antipater, ook wel Antipas genoemd, de gouverneur van Idumea, tot procurator over Judea en werd daarmee de grondlegger van de Herodiaanse dynastie. In 43 v.G.T. werd Antipater vermoord, maar zijn zoon Herodes (73-4 v.G.T.) wist de daarop volgende Joodse opstand neer te slaan en werd daarom door de Romeinse Senaat benoemd tot Koning der Joden terwijl hij niet eens van Joodse afkomst was. Hij regeerde in Jeruzalem ten tijde van de geboorte van Yeshua [Jezus], in wie hij een grote bedreiging zag en daarom alle jongetjes van twee jaar oud en jonger in Beit Lechem [Bethlehem] liet vermoorden (zie מַתִּיתְיָהוּ Matit'yahu [Mattheüs] 2:1-18). De Golan werd na de verovering door Pompeius onder de naam Gaulanitis aanvankelijk onderdeel van de Romeinse provincie Syria, maar werd later door keizer Augustus aan koning Herodes gegeven, die talrijke Joden uit Babylon in dat gebied vestigde. Vanaf 23 v.G.T. behoorde Gaulanitis samen met Auranitis, Trachonitis, Ituraea en Batanaea officieel tot het rijk van Herodes de Grote.

Dekapolis

Het gebied ten zuidoosten en ten zuiden van het Meer van Galilea, dat in de hellenistische tijd bekend stond als Δεκαπολις Dekapolis, een verbond van tien Griekse steden, die grotendeels door Alexander Jannaeus waren verwoest en toegevoegd aan het Joodse Hasmonese Rijk, werd door Pompeius hersteld en wederom tot een Tienstedenbond verenigd. Hij maakte daarvan onder de oude naam Dekapolis een zelfstandige politieke eenheid, die verantwoording verschuldigd was aan de legati van de Provincia Syria. Het bestuurlijk en economisch centrum van de Dekapolis was Gadara, ook wel Antiochia Semiramis of Selucia genoemd, het huidige Umm Qais in Jordanië. De drie noordelijke steden Antiochia ad Hippum ofwel Hippos in de zuidelijke Golanhoogten aan het oostelijke oever van het Meer van Galilea, Gadara, 10 km ten zuidoosten van dat meer aan de zuidzijde van de Yarmuk, en Canatha, het bijbelse Q'nat [Kenat], het huidige Qanawāt in Zuid-Syrië, werden tijdelijk bij het koninkrijk van Herodes ingelijfd, maar dat werd na zijn dood door keizer Augustus weer ongedaan gemaakt en zo komt het, dat een deel van de zuidelijke Golanhoogten ten tijde van Yeshua geen deel uitmaakte van de Gaulanitis, maar tot de Dekapolis behoorde. De meeste steden van de Dekapolis hadden weliswaar ook een Joodse bevolkingsgroep, die tot de laagste stand behoorde, maar in de bovenlaag heeft zich een invloedrijke Griekse cultuur ontwikkeld.

De Dekapolis wordt meermaals in het Nieuwe Testament genoemd, want Yeshua is ook daar diverse keren geweest: *“Het nieuws over Hem verspreidde zich in heel Syrië. Allen die ergens*

aan leden en die gekweld werden door een ziekte of door pijn, en ook bezeten en maanzieken en verlamden werden bij Hem gebracht, en Hij genas hen. En grote groepen mensen volgden Hem, uit Galilea en Dekapolis, uit Jeruzalem en Judea en uit het gebied aan de overkant van de Jordaan!” (מתת'יהו Matit'yahu [Mattheüs] 4:24-25). “De man ging weg en maakte in Dekapolis bekend wat Yeshua voor hem had gedaan, en iedereen stond verbaasd!” (Marcus 5:20). “Hij vertrok weer uit de omgeving van Tyrus en ging via Sidon naar het Meer van Galilea, dwars door het gebied van Dekapolis!” (Marcus 7:31).

Tetrarchie van Filippus

Na de dood van Herodes in het jaar 4 v.G.T. bepaalde keizer Augustus, dat de hele Golanregio met uitzondering van het gebied rondom de steden Hippos en Gergesa in de buurt van het Meer van Galilea in de zuidelijke Golanhoogten, die hij de Dekapolis toebedeelde, onder het bestuur van Herodes' zoon, de tetrarch [viervorst] Filippus (26 v.G.T. - 34 G.T.) zou vallen. Zo maakte Gaulanitis samen met Trachonitis, Auranitis, Batanea en Iturea deel uit van de tetrarchie van Filippus. Josephus Flavius onderscheidt deze gebieden in zijn *Antiquitates Judaicae*, maar Philo van Alexandrië noemt in *Gaius* 41 het hele gebied samenvattend Trachonitis, waaruit kan worden opgemaakt dat Trachonitis destijds het belangrijkste van deze vijf gebieden geweest moest zijn. Het Nieuwe Testament duidt de tetrarchie van Filippus daarentegen in Lucas 3:1 aan als Iturea en Trachonitis: “*In het vijftiende jaar van de regering van keizer Tiberius, toen Pontius Pilatus Judea bestuurde, en Herodes tetrarch was over Galilea, zijn broer Filippus over het gebied van Iturea en Trachonitis, en Lysanias over Abilene...*” Deze tetrarchie omvatte echter zoals gezegd ook Gaulanitis, Auranitis en Batanaea, wat aangeeft dat het deel uitmaakte van het bredere politieke landschap van die tijd. De in dit vers genoemde Herodes is Herodes Antipas, een broer van Filippus. Hij was het, die Yochanan haMat'bil [Johannes de Doper] liet onthoofden en Yeshua met zijn koningsmantel ging bespotten voordat Hij ter dood werd veroordeeld. Hij was het ook, die als viervorst van Galilea zijn nieuwe hoofdstad aan het Galileese Meer liet bouwen en haar de naam Tiberias gaf ter ere van keizer Tiberius.

Betsaïda in Gaulanitis

De Golanhoogten spelen een belangrijke rol in het Nieuwe Testament, want Yeshua heeft daar vele wonderen verricht en Zijn eerste discipelen waren afkomstig uit een klein vissersdorp in Gaulanitis, Beit Tzaida [Betsaïda], dat later onder de naam Bethsaida Julias weer uitgroeide tot de belangrijkste stad in de regio, want tot haar gedeeltelijke verwoesting door Tiglat-Pileser III in 732 v.G.T. was het ooit de hoofdstad van Geshur. De roeping van Zijn eerste volgelingen vond plaats na Yeshuas doop door Yochanan haMat'bil [Johannes de Doper], Zijn verzoeking in de woestijn en Yochanans ondervraging door de Farizeeën: “*De volgende dag stond Yochanan er weer met twee van zijn leerlingen. Toen hij Yeshua voorbij zag komen, zei hij: Daar is het Lam van G'd! De twee leerlingen hoorden wat hij zei en gingen met Yeshua mee. Yeshua draaide Zich om, en toen Hij zag dat ze Hem volgden, zei Hij: Wat zoeken jullie? Rabbi, zeiden zij tegen Hem (dat is in onze taal 'meester'), waar logeert U? Hij zei: Kom maar mee, dan zul je het zien. Ze gingen met Hem mee en zagen waar Hij onderdak had gevonden: het was ongeveer twee uur voor zonsondergang en ze bleven die dag bij Hem. Een van de twee die gehoord hadden wat Yochanan zei en Yeshua gevolgd waren, was Andreas, de broer van Shim'on Keifa [Simon Petrus]. Vlak daarna kwam hij zijn broer Shim'on tegen, en hij zei tegen hem: Wij hebben de Mashiach [Messias] gevonden (dat is Christus, 'gezalfde'), en hij nam hem mee naar Yeshua. Yeshua keek hem aan en zei: Jij bent Shim'on, de zoon van Yochanan, maar voortaan zul je Keifa heten (dat is Petrus, 'rots'). De volgende dag besloot Yeshua naar Galilea te gaan en daar ontmoette Hij Filippus. Hij zei tegen hem: Ga met Mij mee! Filippus kwam uit Beit Tzaida [Betsaïda], uit dezelfde stad als Andreas en Petrus!*” (יוחנן Yochanan [Johannes] 1:35-44).

Volgens dit uitgebreide verslag waren dus de eerste drie discipelen en latere apostelen Petrus, Andreas en Filippus afkomstig uit Beit Tzaida, maar in latere geschriften van Hieronymus en Chrysostomos, die van omstreeks het jaar 400 G.T. dateren, wordt ook van de apostelen Jacobus en Johannes gezegd dat ze uit Beit Tzaida kwamen. In dat geval waren de bewoners van de zuidelijke Golanhoogten wel ruim vertegenwoordigd onder de eerste volgelingen van

Yeshua in Zijn directe omgeving. De ruïnes van Beit Tzaida op 2 km afstand van de zee werden in 1987 bij opgravingen op de heuvel at-Tall ontdekt, die sindsdien doorgaans Tel Beit Tzaida wordt genoemd. De eerste opgravingen van de site werden uitgevoerd in 1987-1989, door het Golan Research Institute. Naast enkele huizen uit de tijd van Yeshua werden ook de restanten van een tempel opgegraven, die de tetrarch Filippus ter ere van Julia, de dochter van keizer Augustus liet bouwen, waarvan ook enkele wierookvaatjes getuigen, die in de ruïnes daarvan werden gevonden. Filippus besloot immers tijdens zijn regering een grote stad te stichten in de lagere Golan, naast de stad Caesarea Paneas, die hij verder naar het noorden had gesticht en die later naar hem Caesarea Filippi werd genoemd, en verleende het dorp Beit Tzaida de status en de rechten van een polis [stad], onder de nieuwe naam Julias. De bekende Joods-Romeinse geschiedschrijver Josephus Flavius schreef in zijn boek "Antiquitates Judaicae" expliciet, dat Filippus de stad vernoemd heeft naar de eerder genoemde Julia. Filippus woonde later zelf in deze stad, stierf daar en werd daar ook met pracht en praal begraven. In de vindplaats Tel Beit Tzaida werden ook de resten van een wijngaardeniershuis opgegraven en in de kelder van het huis van de wijnbouwer werden zelfs vier wijnkruiden gevonden. Maar wat voor de identificatie als vissersdorp uitermate belangrijk is, is de opgraving van een vissershuis, waarin visgerei gevonden werd, dus talrijke bij de visserij benodigde spullen, waaronder loden gewichten die gebruikt werden om visnetten uit te werpen en een naald om visnetten te repareren. Deze vondsten wijzen op de grote betekenis van de visvangst voor het dorp en geven aan dat de economie van Beit Tzaida voornamelijk draaide om de visserij in het Meer van Galilea, dat derhalve oorspronkelijk veel dichterbij gelegen moest zijn dan nu het geval is. De huidige afstand van 2 km vormt namelijk een probleem, omdat Tel Beit Tzaida, als het een vissersdorp was, ver van de kust van het Meer van Galilea ligt. In de loop der tijden is het waterpeil echter gedaald, want de opgraving van de haven van Mag'dala heeft inmiddels bewezen dat het oude waterpeil van het meer veel hoger was dan het nu is.

Naast het feit, dat dit oorspronkelijk kleine vissersdorp de geboorteplaats van drie of zelfs vijf apostelen was, heeft Yeshua in Beit Tzaida en de directe omgeving daarvan talrijke wonderen, genezingen en bevrijdingen verricht en het volk onderwezen. In het Evangelie van Marcus lezen wij in de verzen 32 t/m 44 van hoofdstuk 6 het wonderlijke verhaal over de spijziging van de vijfduizend met de vijf broden en twee vissen, die volgens de meeste uitleggers op een helling van de Golanhoogten ten zuidoosten van Beit Tzaida langs de oostelijke oever van het Meer van Galilea moet hebben plaatsgevonden, waar ik straks nog op zal terugkomen, en dan lezen wij in de verzen 45 en 46: *"Meteen daarna gelastte Hij Zijn leerlingen in de boot te stappen en alvast naar de overkant te varen, naar Beit Tzaida [Betsaïda]; intussen zou Hijzelf de menigte wegsturen. Nadat Hij afscheid van de mensen had genomen, ging Hij de berg op om te bidden. Bij het vallen van de avond was de boot midden op het meer, en Hij was alleen aan land..."* Daarna gebeurde het wonder dat Zijn discipelen Yeshua over het water naar de boot zagen lopen en om de ene of andere reden veranderden zij blijkbaar van koers, want in vers 53 lezen wij: *"Nadat zij waren overgestoken, kwamen zij bij Kineret [Gennesaret] aan land en daar legden ze aan!"* Deze plaats ligt aan de westelijk oever van het meer, dat ook zijn naam draagt: het Meer van Gennesaret ofwel in het Hebreeuws יַם כִּנֶּרֶת Yam Kineret.

Beit Tzaida, dat aan de noordelijke oever van het meer in de Golanhoogten lag, werd in vers 45 als het oorspronkelijke doel van de reis vermeld, waar zij echter pas in hoofdstuk 8 arriveerden: *"Ze kwamen in Beit Tzaida [Betsaïda]. Er werd een blinde bij Hem gebracht, en men smeekte Hem om de man aan te raken. Hij pakte de blinde bij de hand en bracht hem buiten het dorp. Hij deed wat speeksel op zijn ogen, legde er Zijn handen op en vroeg: Ziet u iets? Hij begon weer te zien en zei: Ik zie mensen, het zijn net bomen, maar ze lopen rond. Daarna legde Hij weer Zijn handen op de ogen van de blinde. Deze sperde zijn ogen open en genas; hij zag alles nu heel helder. Hij stuurde hem naar huis met de waarschuwing: Ga het dorp niet in!"* (vers 22-26). Beit Tzaida had op dat moment sinds kort al stadsrechten, maar werd in de volksmond nog steeds een dorp genoemd. Dat het inmiddels daadwerkelijk een stad was en geen dorp blijkt uit de volgende passage uit het Evangelie van Lucas, die zich afspeelt na de dood van Yochanan haMat'bil [Johannes de Doper] en de Uitzending van de Twaalf: *"Herodes, de tetrarch, hoorde wat er allemaal gebeurde en raakte in grote verwarring omdat sommigen zeiden dat Yochanan [Johannes] uit de dood was opgestaan, terwijl anderen beweerden dat Eliyahu [Elia] was verschenen, en weer anderen dat een van de oude profeten*

was opgestaan. Herodes zei: *Johannes heb ik laten onthoofden; wie is dan degene over wie ik dergelijke dingen hoor? Hij zocht naar een gelegenheid om Hem te ontmoeten. Toen de apostelen terugkeerden, vertelden ze Yeshua alles wat ze gedaan hadden. Hij trok Zich met hen terug in een stad die Beit Tzaida [Betsaida] heet!*" (Lucas 9:7-10). Dat ze zich naar Beit Tzaida terugtrokken was waarschijnlijk om veiligheidsredenen omdat deze stad, die net ten oosten van de plaats lag, waar de Jordaan in het Meer van Galilea uitmondt, dat wil zeggen, net over de grens in de Gaulanitis, die tot de tetrarchie van Filippus behoorde en dus net buiten het machtsgebied van Herodes Antipas.

In vers 11 lezen wij echter, dat de aanwezigheid van Yeshua in Beit Tzaida voor het volk niet verborgen bleef en dat zij in groten getale naar Hem toe kwamen, in totaal vijfduizend mensen! Hij ontving hen vriendelijk, predikte over het Koninkrijk van G'd en genas zieken. Daarna gebeurde de wonderlijke spijziging van de Vijfduizend. Dat dit allemaal vanwege de grote menigte niet in Beit Tzaida zelf kan hebben plaatsgevonden is niet meer dan logisch en dat blijkt ook uit vers 12, waarin staat dat dit een afgelegen plaats was. Velen gaan er derhalve van uit, dat dit verhaal zich moet hebben afgespeeld in de Golanhoogten langs de noordoostelijke kust van het meer van Galilea tussen Beit Tzaida en Gergesa, het huidige Kursi, waar ik straks nog het een en ander over zal vertellen.

De belijdenis van Petrus in Caesarea Filippi

Vanuit Beit Tzaida trok Yeshua naar Caesarea Filippi, dat op 40 km afstand in het noorden van Gaulanitis lag, aan de voet van de Cher'mon [Hermon] bij de bronnen van de Jordaan. Het was de residentie van de tetrarch [viervorst] Filippus. Zijn vader Herodes de Grote bouwde destijds bij de grot waar eerder het heiligdom voor Pan in gebruik was een tempel voor keizer Augustus. Later werd naast de tempel voor Augustus nog een tweede tempel gebouwd, gewijd aan Pan en de Nymfen. Een inscriptie van vier regels aan de voet van een van de nissen verwijst naar Pan, de god met de geitenpoten en de fluit, en Echo, de bergnimf. Pan, aan wie de grot gewijd was, werd door de oude Grieken vereerd als de god van geïsoleerde plattelandsgebieden, muziek, geiten, jacht, hoeden, van seksuele en spirituele bezetenheid, en van overwinning in de strijd, omdat hij naar verluidt paniek zaaide onder de vijand. Men geloofde dat de grot bewoond werd door Pan, wat het tempelcomplex haar naam Panias gaf, waarvan de Arabische naam Bāniyās is afgeleid. De verering van deze geitengod omvatte verfoeilijke rituelen die verband hielden met lust en vruchtbaarheid. In 3 v.G.T. stichtte Filippus daar omheen een stad die zijn administratieve hoofdstad werd, bekend als Caesarea Filippi, om het te onderscheiden van Caesarea Maritima, dat aan de Middellandse Zee gelegen was.

Dat Yeshua deze overwegend heidense streek en dan ook nog uitgerekend een puur occulte plaats uitkoos om met Zijn discipelen te bezoeken was zeer zeker geen toeval, want Hij wilde daar een statement maken en aan Zijn volgelingen juist daar bij deze grot, de poort naar de onderwereld, Zijn ware identiteit openbaren. Hij nam hen opzettelijk mee naar deze omgeving die zulke obscene heidense offers en immoraliteit illustreerde om hen het verschil te laten zien tussen het koninkrijk van de duisternis en het Koninkrijk van het Licht. Dit verschil is er nog steeds en wordt in de tijd waarin wij nu leven steeds duidelijker zichtbaar in de wereld om ons heen, en wij allen moeten een keuze maken: kiezen wij voor het Licht of voor de duisternis? Als we voor de makkelijke, brede weg kiezen en door de wijde poort gaan om van luxe, rijkdom en de geneugten van deze wereld te genieten, dan kiezen we in feite voor G'ds vijand en gaan naar de verdoemenis, maar als we voor de moeizame, smalle weg kiezen en door de nauwe poort gaan, dan kiezen wij voor Yeshua en ontvangen het eeuwige leven! Yeshua maakte gebruik van de lange afstand van 40 km tussen Beit Tzaida naar Caesarea Filippi dwars door de Golan om Zijn discipelen te vragen, wie Hij volgens hen was. In het Evangelie van Marcus lezen wij hierover: *"Yeshua vertrok met Zijn leerlingen naar de dorpen in de buurt van Caesarea Filippi. Onderweg vroeg Hij Zijn leerlingen: Wie zeggen de mensen dat Ik ben? Ze antwoordden: Yochanan haMat'bil [Johannes de Doper], en anderen zeggen Eliyahu [Elia], en weer anderen zeggen dat U een van de profeten bent. Toen vroeg Hij hun: En wie ben Ik volgens jullie? Keifa [Petrus] antwoordde: U bent de Mashiach [Messias]! Hij verbood hun op strenge toon met iemand hierover te spreken!"* (Marcus 8:27-30). Yeshua vraagt van Zijn volgelingen niet alleen het geloof met heel het hart, maar ook de belijdenis met de mond, zoals ook Sha'ul [Paulus] in

Romeinen 10:10 schrijft: *“Als uw hart gelooft, zult u rechtvaardig worden verklaard; als uw mond belijdt, zult u worden gered!”*

In het Evangelie van Mattheüs stelt Yeshua dezelfde vraag bij hun aankomst: *“Toen Yeshua in het gebied van Caesarea Filippi kwam, vroeg Hij Zijn leerlingen: Wie zeggen de mensen dat Ben haAdam [de Mensenzoon] is? Ze antwoordden: Sommigen zeggen Yochanan haMat’bil [Johannes de Doper], anderen Eliyahu [Elia], weer anderen Yir’m’yahu [Jeremia] of een van de andere profeten. Toen vroeg Hij hun: En wie ben Ik volgens jullie? U bent de Mashiach [Messias], de Zoon van de levende G’d!, antwoordde Shim’on Keifa [Simon Petrus]. Daarop zei Yeshua tegen hem: Gelukkig ben je, Shim’on Bar Yona, want dit is je niet door mensen van vlees en bloed geopenbaard, maar door Mijn Vader in de hemel! En Ik zeg je: jij bent Petrus, de petra [rots] waarop Ik Mijn gemeente zal bouwen, en de poorten van het dodenrijk zullen haar niet kunnen overweldigen. Ik zal je de sleutels van het Koninkrijk van de Hemel geven, en al wat je op aarde bindend verklaart zal ook in de hemel bindend zijn, en al wat je op aarde ontbindt zal ook in de hemel ontbonden zijn. Daarop verbood Hij de leerlingen ook maar tegen iemand te zeggen dat Hij de Mashiach was!”* (Matit’yahu [Mattheüs] 16:13-20).

Te midden van afgodische rituelen, seksuele uitpattingen en de verering van de valse god Pan stelde Yeshua Zijn discipelen de vraag: *“Wie zeggen de mensen dat Ik ben? En wie ben Ik volgens jullie?”* Shim’on Keifa gaf als woordvoerder van de rest het juiste antwoord: Yeshua is de Mashiach, de Zoon van de levende G’d! En juist recht voor de rotsformatie met de grot van Pan, die door de bezoekers ook de poort van de onderwereld werd genoemd, gaf Yeshua hem ten antwoord: *“Jij bent Petrus, de petra [rots] waarop Ik Mijn gemeente zal bouwen, en de poorten van het dodenrijk zullen haar niet kunnen overweldigen!”* Enkele dagen later gingen ze de berg Cher’món [Hermon] op waar Yeshua verheerlijkt werd.

Archeologen ontdekten de resten van een heiligdom gewijd aan Pan en verwante goden, en de overblijfselen van een oude stad die dateert uit de Hellenistische en Romeinse periode. In 2020 werd een altaar met een Griekse inscriptie gevonden. De inscriptie vermeldt dat het altaar werd gewijd door Atheneon, de zoon van Sosipatros, uit de stad Antiochia aan de god Pan Heliopolitanos. Sinds 1988 worden er bij Bāniyās opgravingen verricht, zowel naar de bron als naar het stadje. De bron en de tempels bij de bron zijn te bezichtigen in het Hermon National Park. Het gebied is een beschermd natuurgebied.

De bevrijding van een bezetene bij Gergesa

Yeshua heeft in de Golanhoogten meerdere wonderen verricht. Een van deze wonderen is de bevrijding van een bezetene, ook wel ‘het wonder van de zwijnen’ genoemd, dat plaatsvond op een berghelling aan de oostelijke oever van Yam Kineret, het Meer van Galilea. De details hierover verschillen enigszins in de drie synoptische evangeliën, en nog meer in diverse oude manuscripten daarvan. Het vroegste verslag staat in het evangelie van Marcus. Daar lezen wij: *“Aan het eind van die dag, toen het avond was geworden, zei Hij tegen hen: Laten we het meer oversteken. Ze stuurden de menigte weg en namen Hem mee in de boot waarin Hij al zat, en voeren samen met de andere boten het meer op. [...] Ze kwamen aan de overkant van het meer, in het gebied van de Gerasenen. Toen Hij uit de boot gestapt was, kwam Hem meteen vanuit de grafspelonken een man tegemoet die door een onreine geest bezeten was en in de spelonken woonde. Zelfs als hij vastgebonden was met een ketting kon niemand hem in bedwang houden. Hij was al dikwijls aan handen en voeten geketend geweest, maar dan trok hij de kettingen los en sloeg hij de boeien stuk, en niemand was sterk genoeg om hem te bedwingen. En altijd, dag en nacht, liep hij schreeuwend tussen de rotsgraven en door de bergen en sloeg hij zichzelf met stenen. Toen hij Yeshua in de verte zag, rende hij op Hem af en viel voor Hem neer, en luid schreeuwend zei hij: Wat heb ik met jou te maken, Yeshua, Zoon van de allerhoogste G’d? Ik bezweer je bij G’d: doe me geen pijn! Want Hij had tegen hem gezegd: Onreine geest, ga weg uit die man! Yeshua vroeg hem: Wat is je naam? En hij antwoordde: Legioen is mijn naam, want we zijn met velen. Hij smeekte Hem dringend om hen niet uit de streek te verjagen. Nu liep er op de berghelling een grote kudde varkens te grazen. De onreine geesten smeekten Hem: Stuur ons naar die varkens, dan kunnen we bij ze intrekken. Hij stond hun dat toe. Toen de onreine geesten de man verlaten hadden, trokken ze in de varkens, en de kudde van wel tweeduizend stuks stormde de steile helling af, het meer in,*

en verdronk in het water. De varkenshoeders sloegen op de vlucht en vertelden in de stad en in de dorpen wat ze hadden meegemaakt, en de mensen gingen kijken wat er was gebeurd. Ze kwamen bij Yeshua en zagen de bezetene daar zitten, gekleed en bij volle verstand, dezelfde man die altijd bezeten was geweest door het legioen, en ze werden door schrik bevangen. Degenen die alles gezien hadden, legden uit wat er met de bezetene en met de varkens was gebeurd. Daarop drongen de mensen er bij Yeshua op aan om hun gebied te verlaten. Toen Hij in de boot stapte, smeekte de man die bezeten was geweest om bij Hem te mogen blijven. Dat stond Hij hem niet toe, maar Hij zei tegen hem: Ga naar huis, naar uw eigen mensen, en vertel hun wat de Eeuwige allemaal voor u heeft gedaan en hoe Hij Zich over u heeft ontfemd. De man ging weg en maakte in Dekapolis bekend wat Yeshua voor hem had gedaan, en iedereen stond verbaasd!" (Marcus 4:35-36 en 5:1-20).

Het gebied waar dit wonder plaatsvond was volgens Lucas 8:26 en 29 een eenzame streek, die tegenover Galilea lag en die bij meerdere steden gerekend kon worden. Vandaar dat er zowel in de synoptische evangeliën alsook in de diverse handschriften drie verschillende namen voor deze streek worden gebruikt, waardoor de exacte locatie lange tijd een onderwerp van discussie was. De meeste Bijbelvertalingen omschrijven dit gebied als "het land van de Gadarenen" ofwel "het land van de Gerasenen", verwijzend naar de inwoners van resp. de stad Gadara, die zo'n 10 km ofwel 2 uur lopen ten zuidoosten van het Meer van Galilea lag en het bestuurlijk en economische centrum van de Decapolis was, en Gerasa, een belangrijke en alom bekende stad in Perea, die nog verder landinwaarts lag in zuidoostelijke richting en zelfs 60 km ofwel 12 uur lopen van het meer verwijderd was. De afstanden van deze beide steden zijn echter veel te ver voor hetgeen in de drie evangeliën beschreven staat, want het verhaal lijkt zich vlakbij het Meer van Galilea af te spelen, aangezien het begint zodra Yeshua uit de boot stapt. De geografische verwijzingen naar Gadara en Gerasa kunnen derhalve slechts worden begrepen in het licht van de sociale, economische en politieke invloed die deze steden op de regio uitoefenden. Zo was Gadara, dat nabij het huidige Umm Qais in het noordwesten van Jordanië lag, destijds het lokale machtscentrum, terwijl Gerasa, het huidige Jarash, 45 km ten noorden van de Jordaanse hoofdstad Ammān gelegen, het regionale machtscentrum was.

De meeste uitleggers vinden derhalve tegenwoordig de derde locatieaanduiding "het land van de Gergesenen" in Mattheüs 8:28 veel geloofwaardiger, die wij in sommige handschriften alsook in de Statenvertaling en de Herziene Statenvertaling tegenkomen. Deze omschrijving verwijst naar Gergesa, het huidige Kursi, een plaats op een berghelling aan de oostkant van het Meer van Galilea, aan de oever van de Nachal Samach, ofwel in het Arabisch Wādi as Samak, die afdaalt van de Golanhoogvlakte en uitmondt in het meer. De bekende vroeg-christelijke exegeet en filosoof Origenes van Alexandrië (185-253 G.T.) citeerde een lokale overlevering die aangaf dat er een stad genaamd Gergesa aan de oostelijke oever van het meer had gelegen. De ruïnes van deze stad werden na de Zesdaagse Oorlog per toeval ontdekt tijdens de aanleg van een weg. Tot aan de Zesdaagse Oorlog bevond zich daar een Syrische buitenpost. Van daar uit werd af en toe het vuur geopend op Israëlische vissers en marineschepen in het Meer van Galilea. De buitenpost was daarom het doelwit van meerdere operaties van het Israëlische leger zoals Operatie Kineret in 1955 en Operatie S'nunit in 1962 en werd in 1967 ingenomen.

De resten van de ommuurde stad Gergesa werden tussen 1970 en 1974 opgegraven in opdracht van de afdeling Oudheden. In 1980 werd tijdens aanvullende opgravingen ten zuiden van Kursi een kleine en indrukwekkende kapel ontdekt, waarvan de apsis in een grot was geïntegreerd. Volgens de christelijke traditie was de rots de ontmoetingsplaats tussen Yeshua en de bezetene en de spelonk was zijn verblijfplaats. Bovendien werden aan de oever van het Meer van Galilea in de buurt van deze vindplaatsen, de resten van een ankerplaats ontdekt. In december 2015 werden tijdens nieuwe opgravingen de resten van een synagoge ontdekt en in de buurt daarvan een grote marmeren plaat met een wijdingsinscriptie in het Aramees en Hebreeuws, die kenmerkend is voor synagogen uit de Talmudische periode. Volgens de hypothese van de onderzoekers is deze plaats geïdentificeerd als het oude קורשי Qurashi, een stad die vier keer in de Talmud wordt genoemd als een plaats van afgoderij. Gergesa was duidelijk geen Joodse stad, aangezien er volgens dit Bijbelverhaal varkens werden gefokt, die voor Joden onrein zijn, maar de ontdekking van de synagoge onthulde dat zich daar ook een Joodse gemeenschap bevond. Sommige moderne geleerden hebben ook gespeculeerd dat Hippos een potentiële locatie voor de bevrijding van de bezetene zou kunnen zijn vanwege de

nabijheid van de kust van het Meer van Galilea. De opgravingplaats van de oude stad Hippos bevindt zich op 2 km afstand van de kibbutz Ein Gev binnen de grenzen van Israël van vóór 1967 op een bergtop die 350 m boven het meer uitsteekt. De stad en de berg zijn vrijwel geïsoleerd van hun omgeving, met slechts een smalle zadelbrug die naar de westelijke hellingen van de Golanhoogvlakte leidt. De hele stad was omgeven door een imposante vestingmuur. Vanwege de ligging van deze stad op een hoge berg, die 2 km van de oever van het meer lag en moeilijk bereikbaar was, is het toch wel erg twijfelachtig, dat dit de locatie van het Bijbelverhaal zou zijn. Daarom zijn de meeste uitleggers het erover eens dat de bevrijding van de bezetene moet hebben plaats gevonden in de buurt van de stad Gergesa, het moderne Kursi, in het land van Gergesenen, 5 km ten noorden van Ein Gev in het deel van de Golanhoogvlakte dat in 1967 door Israël werd ingenomen, in 1981 werd geannexeerd en in 2019 door de Verenigde Staten als Israëlisch grondgebied werd erkend. Rondom de archeologische vindplaats zijn nog steeds spelonken zichtbaar, die vergelijkbaar zijn met de grafspelonken, waar de bezetenen volgens Mattheüs 8:28 woonden. Verder is er ook een berg die in de zee uitmondt. Het is de enige plek in de hele regio waar een berg daadwerkelijk tot aan de kust reikt en waar de hele kudde varkens de steile helling kon afstormen, het meer in, waar ze in de golven verdronken.

Yeshua weigerde het verzoek van de genezen man om zich bij Zijn discipelen aan te sluiten, want Hij had een andere plan voor hem. Hij zond hem terug naar zijn geboorteplaats om aan zijn eigen familie en zijn eigen volk om te getuigen van zijn bevrijding, want Hij vond deze man uitermate geschikt om dat getuigenis te verspreiden in zijn eigen gebied, waar de Joden een minderheid vormden. Hij gehoorzaamde en begon in de hele Dekapolis te verkondigen wat Yeshua voor hem gedaan had. Dit verhaal bewijst, dat niet alleen de eerste apostelen afkomstig waren uit de zuidelijke Golan, maar dat ook de verspreiding van de Blijde Boodschap van Yeshua aan niet-Joden in feite hier begon, op de hellingen van de Golanhoogvlakte! Amen!

Werner Stauder